

Bilaga 2. Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning

Detta är en bilaga till Handlingsplan för cirkulär ekonomi i Skåne – en förstudie

Handlingsplan för cirkulär ekonomi i Skåne - en förstudie genomfördes under våren och sommaren 2021. Arbetet utfördes av Hållbar Utveckling Skåne i samarbete med Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne. Arbetet är finansierat av Region Skåne och Hållbar Utveckling Skåne.

Rapporten finns att ladda ner på www.hutskane.se och riktar sig till dig som har ett intresse i cirkulär ekonomi, men i synnerhet om du är beslutsfattare och nyckelaktör i omställningen till cirkulär ekonomi.

Rapporten är skriven under september–oktober 2021.

Vi hoppas att rapporten ger en god inblick i vilka förutsättningar som krävs för att på ett framgångsrikt sätt ta fram och arbeta med en handlingsplan för omställning till cirkulär ekonomi i Skåne.

Innehållsförteckning

Omvärldsbevakning	4
Hur kan en vision vara förmlerad?	4
Rotterdam	4
Amsterdam	4
Göteborg	5
Helsingborg.....	5
Vilka mål bör finnas med?.....	5
Vilka fokusområden är bra att satsa på?.....	6
Livsmedel	6
Offentliga inköp och cirkulär upphandling.....	6
Bygg- och anläggningssektorn.....	7
Avfall.....	7
Plast och textil	7
Utbildning, forskning och innovation	7
Hållbar mobilitet och transport/infrastruktur	8
Industriell symbios.....	8
Exempel på samverkan	9
Belgien	9
Uppsala.....	9
Umeå	9
Åland	9
Finska Österbotten	10

Omvärldsbevakning

Detta är en bilaga till rapporten Ett cirkulärt Skåne – en förstudie för en regional cirkulär handlingsplan. Den innehåller den mest relevanta omvärldsbevakningen för ett fortsatt arbete i Skåne. I Europa har flera städer kommit en bra bit på väg med handlingsplaner, strategier och åtgärder. I Sverige finns också flera framgångsrika initiativ på stads- och kommunnivå, exempelvis inom delande, upphandling och lokalproducerade livsmedel. Här hittar du inspirerande exempel på hur andra regioner, städer och samhällen har tagit steg mot en cirkulär ekonomi.

Hur kan en vision vara formulerad?

Visioner för cirkulär ekonomi kan se olika ut och innefatta olika värden. I den nationella strategin för cirkulär ekonomi är visionen inriktad på materialflöden: *Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material* (Miljödepartementet, 2020).

Vi har letat efter exempel på hur regioner och större städer har formulerat sina visioner och handlingsplaner, som kan fungera som exempel för Skåne.

Rotterdam

Visionen liknar Sveriges nationella vision, och riktar sig främst mot att stoppa användandet av jungfruligt material.

Visionen innehåller formuleringar som:

- Nya byggnader byggs av existerande material som kan omvandlas och ha flera olika funktioner.
- Staden är full av möjligheter för att laga sina saker som har gått sönder.
- Ägande är knappt existerande, då vi betalar för tillgång.

Amsterdam

Med visionen vill Amsterdam skapa en blomstrande, modern och inkluderande stad för alla, men med hänsyn till de gränser som planeten har. Den sociala aspekten finns också med: *Staden vill bli en frodande (engelska: thriving) och jämlik stad. I denna stad vill vi se till att alla kan leva ett gott liv, inom jordens ekologiska gränser.*

Här är materiell rikedom inte är det enda för att erhålla ett gott liv, utan man ser andra aspekter som lika viktiga: välbefinnande, tillräckligt med fritid, en trevlig livsmiljö, en god hälsa och utrymme för personlig tillväxt.

Göteborg

I förstudien Samarbete för ett cirkulärt Göteborg 2030 lyfts värdeord som återbruk, hållbarhet, tillit, resurseffektivitet, samarbete och långsiktighet. Detta visar att Göteborg även vill ta hänsyn till mjuka värden, till skillnad från den nationella visionen.

Helsingborg

Sedan 2020 finns en handlingsplan för cirkulär ekonomi och delning. Ambitionen är att Helsingborg ska ligga i framkant när det gäller att dela varor och tjänster och starta omställningen till en cirkulär ekonomi.

Vilka mål bör finnas med?

I den regionala utvecklingsstrategin *Det öppna Skåne 2030* har aktörerna i länet enats om en gemensam målbild för ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne – som hjälper Skåne att nå de skånska miljömålen. Klimatsamverkan Skånes klimat- och energistrategi tydliggör vägen framåt för denna målbild, som ska fungera som stöd och vägledning för att både utveckla och genomföra åtgärder. Målbilden ska även fungera som en plattform för samarbeten när det gäller energi- och klimatfrågorna mellan aktörer i länet samt visa en gemensam riktning för arbetet framåt.

Det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen revideras i år av Länsstyrelsen Skåne i dialog med aktörer i länet. Då gick man igenom hur befintliga regionala strategier och program bidrar till arbetet med att nå målen inom Agenda 2030, och dokumenten visade sig innehålla många åtgärder för cirkulär ekonomi.

I det reviderade åtgärdsprogrammet föreslås åtgärder som kan ge synergier mellan miljömässig, social, hälsomässig och ekonomisk utveckling. En av dessa är att ta fram en handlingsplan för cirkulär ekonomi. Kommunerna har i remissvaren visat sig vara villiga att vara med i arbetet och i och med att länsstyrelsen gör regelbundna uppföljningar av åtgärderna i programmet kommer det bli enkelt och tydligt att följa framskridandet, åtminstone när det gäller aktörernas arbete med handlingsplanen.

I Göteborgs förstudie resonerar aktörerna likt de skånska på flera punkter.

- Handlingsplanen ska utgå från befintliga mål, istället för att skapa nya lokala cirkulära mål. Då undviker man att det bedrivs parallella likartade processer.
- Handlingsplanen ska bidra till att nå de globala målen i Agenda 2030 och miljömålen i Göteborg stads miljö- och klimatstrategi.
- Handlingsplanen behöver ha tidsatta, konkreta och mätbara mål som delas upp i olika delmål.

Vilka fokusområden är bra att satsa på?

Den nationella strategins fokusområden är cirkulär ekonomi:

- Genom hållbar produktion och produktdesign.
- Genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster.
- Genom giftfria och cirkulära kretslopp.
- Som drivkraft för näringsliv och andra aktörer, genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller.

Strategin innehåller följande sex prioriterade materialströmmar: plast och textil, förnybara och biobaserade råvaror, livsmedel, bygg- och anläggningssektorn (inklusive dess avfall) samt innovationskritiska metaller och material.

I den följande omvärldsbevakningen av de områden som aktörerna prioriterar görs i princip enbart nedslag i Skåne, eftersom det redan finns så mycket som pågår här.

1. Livsmedel

Den skånska livsmedelsproduktionen är en nationell angelägenhet, eftersom Skåne står för nära en fjärdedel av landets totala produktionsvärde inom primärproduktionen. Den är också en av Skånes största näringslivssektorer. Dessutom finns drygt hälften av all svensk trädgårdsodling i Skåne.

Foodhills AB är ett företag som arbetar för att utveckla en hållbar, resurseffektiv och lönsam cirkulär livsmedelsproduktion. Företaget vill också inspirera andra och driver tillsammans med Foodhills Fastigheter ett livsmedelscentrum där företag med intresse för tillväxt och innovation kan etablera sig. Visionen är att skapa ett kluster av företag och intressenter som vill skapa framtidens livsmedelsproduktion.

2. Offentliga inköp och cirkulär upphandling

I Skåne pågår flera olika projekt om cirkulär upphandling. Ett exempel är Cirkulära Skåne som stöttar skånska kommuner i cirkulär upphandling. Erfarenheter från projektet visar att det finns stora vinster i att samverka. Merparten av de inköp som görs på en kommun är gemensamma för alla kommuner och genom att arbeta tillsammans kan man göra en grundligare marknadsanalys och ställa mer ändamålsenliga krav. När företagen vet vilken utveckling kommunerna vill se skapas en förutsägbarhet för marknaden, något som underlättar omställningen för företagen.

Ett exempel på samverkande livsmedelsnätverk som kan underlätta upphandling är En God Granne. Där samlas lokala leverantörer under ett varumärke och utvecklar lokala cirkulära produktkoncept till butiker och offentlig sektor. En God Granne är upphandlade av Tomelilla kommun.

Accus Skyltreklam arbetar utifrån cirkulära affärsmodeller och har som vision att hjälpa kunden att minska sitt varumärkes ekologiska fotavtryck. Malmö stad har tecknat ett koncerngemensamt avtal med Accus för skyltar till bland annat skolor, bibliotek och kontor.

3. Bygg- och anläggningssektorn

Inom ramen för LFM30 (Lokal färdplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor i Malmö 2030) sker en etablerad samverkan inom byggsektorn. Där finns ett uppbyggt nätverk av byggherrar, banker, transportörer, materialleverantörer, energi- och avfallsbolag, entreprenörer, konsulter och aktörer från idéburen sektor och akademi.

4. Avfall

Sysav och dess tio medlemskommuner har tagit ett steg på väg mot minskat avfall genom deras kretsloppsplan. Planen syftar till att få material och produkter att cirkulera längre, så att livslängden ökar. Detta gemensamma visar att man redan tar steg mot ett samhälle med cirkulär ekonomi.

5. Plast och textil

Plast och textil är betydande när det kommer till avfall, men inget som lyfts specifikt av aktörerna i Skåne. Dessa fokusområden lyfts däremot ofta i europeisk kontext. EU har bland annat tagit fram engångsplastdirektiv 2019/904 och plast utpekas som fokusområde i Londons färdplan för cirkulär ekonomi. Helsingfors färdplan har också som mål att undvika onödig plast.

Merparten av den textil som konsumeras i Sverige går till förbränning. Ett sätt att ta vara på sekundärt textilt material är Sysavs anläggning SIPTex, som har storskalig automatisk sortering av insamlade textilier.

I Londons färdplan för cirkulär ekonomi räknar man med att en omställning till cirkulära affärsmodeller i textilssektorn skulle kunna tillföra en miljard pund (netto) till ekonomin år 2036. Här finns alltså pengar att tjäna för näringslivet, samtidigt som miljövinster är stora.

6. Utbildning, forskning och innovation

Det görs många satsningar i Skåne för att hjälpa näringslivet att ställa om. Almi Skåne höjer internt kompetensen internt för att kunna stötta i just dessa frågor. CirEko och Hållbar Utveckling Skåne erbjuder grundkurs i cirkulära affärer för

näringslivet, inom ramen för utbildningsserien Cirkulära affärssteg Syd. Företag kan också ansöka om affärsutvecklingscheckar med fokus på hållbarhet hos Region Skåne, för att kunna snabba på sin omställning till en grön och koldioxidsnål verksamhet.

I Skåne satsar man det på att skapa hållbara försörjningssystem inom energi, VA, avfall och grönstruktur samt genom innovation. Projektet Urban Magma som drivits av Sustainable Business Hub har bidragit med mycket utveckling inom flera av dessa områden. Inom energieffektivisering är Simris ett lokalt skånskt exempel på en by som med stöd från E.ON har blivit självförsörjande på el.

Om vi går utanför Skåne har Region Jämtland sedan flera år arbetat i projektform för att underlätta omställningen till en cirkulär ekonomi. Resultaten från det senaste projektet SMICE visar att det är mycket viktigt att nya entreprenörer med hållbara idéer tidigt både får ekonomiskt stöd och stöd med verksamhetens strategiska inriktning. Även etablerade verksamheter måste få tillgång till kunskap och stöd för att kunna ställa om.

Författaren Mats Larsson har skrivit ett flertal böcker om transformationen till ett cirkulärt samhälle och de hinder som finns på vägen. I boken *Redrawing the map of the future* drar han slutsatsen att för att driva utvecklingen av teknik och hållbarhet framåt, krävs det stora investeringar och kollektiva åtgärder. Behovet av att driva storskaliga utvecklings- och omställningsaktiviteter förbises vanligtvis när experter inom olika sakområden förutser trender i framtiden. Men storskaliga förändringar kan inte uppnås genom småskaliga aktiviteter. Forskning och innovation som mynnar ut i praktisk tillämpning är en därför en viktig del för att möta framtidens utmaningar och gå från småskaligt till storskaligt.

7. Hållbar mobilitet och transport/infrastruktur

Nätverket Biogas Syd främjar produktion, distribution och användning av biogas. Nätverket har Skånes kommuner som huvudman och innefattar organisationer inom näringsliv, offentlig sektor och forskning.

I Region Skånes projekt Elbilslandet Syd har man riktat in sig på omställning av fordonsflottor till el och att ge hjälp till fastighetsägare och kommuner i utbyggandet av laddningsinfrastruktur. Skånes kommuner samverkar inom området genom Fossilbränsle fria kommuner. Arbetet drivs av Länsstyrelsen Skåne.

8. Industriell symbios

På "Svensk plattform för Industriell och Urban Symbios" kan man hitta flera skånska exempel på initiativ för industriell symbios. I industriområdet Norra

Hamnen i Malmö får företag samarbetsmöjligheter inom energitillförsel, transport och avfallshantering. I Industry Park of Sweden i Helsingborg sker ett brett utbyte av material- och energiflöden, och man har också en gemensam infrastruktur.

Länsstyrelsen Skånes projekt Klimatsmarta masstransporter (2019–2020) utgör ett första steg mot hur täkt- och anläggningsmassor kan hanteras på ett mer cirkulärt och hållbart sätt i Skåne. Syftet har varit att uppnå minskade koldioxidutsläpp och en effektivare energianvändning, genom bättre samordning av massgodstransporter. I resultatdelen presenteras en kartläggning över de masstransporter som förekommer i Skåne idag samt en scenarioanalys över framtida åtgärder.

Exempel på samverkan

Samverkan är grunden för omställningsarbete. Samverkansplattformar är därför en lösning för samarbete som används flitigt både i Sverige och utomlands.

Belgien

I Leuven i Belgien är samarbetet styrkan för att utveckla en klimatneutral och hälsosam stad. I samarbetsorganisationen Leuven 2030 ingår företag, akademi, kommunens förvaltningar, de kommunala bolagen och civilsamhällesorganisationer – utan vinstintresse. Plattformen bygger på inkludering, vilket ger hög delaktighet.

Uppsala

Uppsala klimatprotokoll samlar kommunala bolag och lokala aktörer i kommunens regi. De jobbar branschöverskridande inom fyra olika fokusområden och nätverket har blivit ett effektivt verktyg för att nå Uppsalas långsiktiga mål. Tillsammans har man formulerat 30 utmaningar som medlemmarna utmanar varandra och andra med.

Umeå

Umeå kommun bygger upp kunskap, kapacitet och nya affärsmodeller genom Circular Economy Business Accelerator North Sweden. Det långsiktiga målet är att etablera en plattform för affärsrådgivare och skapa samarbeten mellan cirkulära företag. Sharing City Umeå har som mål att utveckla delningstjänster och engagemang från privatpersoner.

Åland

På Åland samordnar nätverket bärkraft.ax arbetet för hållbar utveckling. Alla som aktivt vill bidra är välkomna och nätverket innehåller aktörer från offentlig

sektor, näringsliv, föreningsliv och bildningssektorn. Ansvarig för nätverket är ett utvecklings- och hållbarhetsråd som består av ledare från olika samhällssektorer. Personerna i rådet har valts ut av landskapsregeringen och ska regelbundet följa upp Ålands arbete med utvecklings- och hållbarhetsagendan. Dialogen som har skapats genom nätverket bidrar till samordning och erfarenhetsutbyte mellan och inom olika samhällssektorer.

Finländska Österbotten

I finländska Österbotten har man fokuserat på tio åtgärder, för att nå sina mål i sin färdplan för hållbar och cirkulär ekonomi. Här har man enbart riktat sig till företagare, för att hjälpa dem komma igång och hitta hållbara lösningar inom allt från inköp och produktion till kommunikation, marknadsföring och produktutveckling.

Flera av åtgärderna är sådana som de skånska aktörerna efterfrågar, som att:

- Skapa ett kompetenscenter – en gemensam plattform där företag och kommuner kan få hjälp med allt från sakkunskap till att hitta finansiering.
- Skapa företagskluster, forskningsmiljöer och projekt som underlättar cirkulära ekosystem.
- Stödja lokalt och regionalt näringsliv och för att öka självförsörjningen.

Referenser

Vi har valt att samla alla referenser för rapport och bilaga i en referenslista. Den hittar du i förstudierapporten.